

„Wychowanie w Rodzinie” t. XIII (1/2016)

nadesłany: 24.01.2016 r. – przyjęty: 16.05.2016 r.

Agnieszka MUCHACKA-CYMERMAN*

Preferencje wobec wartości a poczucie jakości życia współczesnych rodziców

Preferences for the values and quality of life of modern parents

Streszczenie

Problematyka wartości w procesie wychowania dzieci jest w pedagogice wciąż aktualna. Dlatego w części teoretycznej skoncentrowano się na różnych wyjaśnieniach istoty pojęcia *wartości* i ich klasyfikacjach. Zwrócono też uwagę na wielowymiarowość pojęcia *jakość życia* oraz przedstawiono niektóre wyniki badań związanych z jakością życia i ich związkiem z wychowaniem do wartości. W niniejszym tekście przedstawiono wyniki własnych badań nad współzależnością między poczuciem jakości życia a preferencjami współczesnych rodziców wobec wartości. W szczególności ukazano preferencje wobec wartości rodziców o niskim i o wysokim poczuciu jakości życia.

Słowa kluczowe: wartości, jakość życia, rodzina, dziecko.

Abstract

The issue of values in the education of children is still valid in pedagogy. Therefore, the theoretical part focuses on different explanations of the concept of values and

* agnieszka.muchacka@gmail.com

Katedra Psychologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, Polska.

their classifications. Attention was also paid to the multidimensionality of the concept of the quality of life and presented some results of studies related to the quality of life and theirs compounded with an education in values. In the article are shown the results of their research on the interdependence between the sense of quality of life and the preferences of today's parents to values. In particular are shown the preferences to the values of parents with low and high sense of the quality of life.

Keywords: values, quality of life, family, child.

Wprowadzenie

Niezależnie od epoki historycznej, reprezentowanej narodowości czy klasy społecznej człowiek zawsze żył i żyje w świecie wartości. Wartość jest niezależna od wszelkich innych danych: wieku, płci, pochodzenia i wywodzi się ze ścisłego powiązania z osobą Absolutu i z podobieństwa do niej¹. Można by powiedzieć, że dla każdego człowieka samo życie stanowi zarówno doświadczanie wartości, jak i proces ich realizacji. Jeśli obejmują one preferencje osobiste, cele i dążenia, to tę kategorię stanowią wartości subiektywne. Wartości obiektywne, w kulturowym ich rozumieniu, to powszechnie pożądane w społeczeństwie przedmioty o symbolicznym charakterze oraz akceptowane sądy egzystencjalno-normatywne (orientacje wartościujące), które wymagają ich respektowania i stosowania, pełnią funkcję motywującą i ukierunkowującą². Stanowisko to wywodzi się z antycznych koncepcji postrzegania wartości. Jedną z nich, którą głosił Protagoras, jest koncepcja subiektywistyczna. Jej konsekwencją jest relatywizm, ponieważ wartości powstają w rezultacie subiektywnych doznań każdego człowieka i w związku z tym przyjmują różne miejsca w hierarchii. Koncepcję obiektywną głosił Arystoteles, który uważał, że istnieją pewne wartości niezależnie od postaw i sądów innych ludzi³.

Samo pojęcie wartość jest trudne do zdefiniowania, ponieważ jego istotę inaczej wyjaśniają poszczególne nauki, takie, jak m.in.: ekonomia, filozofia, socjologia, prawo, teologia, psychologia czy pedagogika. Na potrzeby niniejszego opracowania przytoczę kilka definicji wartości w ujęciu psychologicznym. I tak Kazimierz Dąbrowski (1974) charakteryzuje wartości jako:

„[...] pewne specyficzne ludzkie właściwości ujmowane jako cele rozwojowe, jako to, co «być powinno»..., [które, według autora – wtrąc. A.M.-C.] [...]

¹ A. Błasiak, *Aksjologiczne aspekty procesu wychowania*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009.

² K. Popielski, *Sens i wartość jako kategorie antropologiczne*, [w:] Tenże (red.), *Człowiek – pytanie otwarte. Studia z logoteorii i logoterapii*, Redakcja Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1987, s. 107–139.

³ W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 1, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1980.

wywodzą się [...] z wewnętrznych właściwości i zdolności podmiotu a [...] zgrupowane są w dwa rodzaje: wartości indywidualne i wspólne”⁴.

W jego opinii:

„[...] wspólnymi dla wszystkich ludzi wartościami stają się empatia, autonomia, autentyzm, odpowiedzialność, wysoki poziom świadomości społecznej, a [...] indywidualne wartości wyrażają się przez zainteresowania, uzdolnienia i talenty”⁵.

Pojęcie to jest wyjaśniane również jako zaciekawienie, którym obdarza się jakiś przedmiot lub jako szacunek, którym darzy się daną osobę⁶. Według Czesława Matuszewicza wartości decydują o wyborach celów życiowych i indywidualnej drogi życiowej człowieka. Wartości, według autora, funkcjonują jako:

„[...] kryteria wyboru i celów i form zachowania w danej sytuacji społecznej; integrują jednostkę ze społeczeństwem; są standardami wyboru indywidualnej drogi życiowej, różnicują dążenia życiowe ludzi”⁷.

Zdaniem Dąbrowskiego twórcy definicji wartości najczęściej odnoszą je do następujących stwierdzeń:

„a) wartością jest to, czego jednostka pragnie, b) wartością jest postawa, która wpływa na motywy postępowania jednostki, c) wartość jest czynnikiem, który determinuje wybór celów oraz środków ich realizacji, d) wartość jest kryterium doboru celu”⁸.

Kategorie te uwzględniają podejście subiektywistyczne, oparte o wybory stojące nieustannie przed ludźmi, które stanowią przedmioty, instytucje i poglądy, a którym człowiek przypisuje duże znaczenie materialne bądź symboliczne.

Psychologicznej kategoryzacji wartości, jako jeden z pierwszych, dokonał Eduard Spranger. W swojej klasyfikacji, ze względu na treść poznawczą, wskazał na sześć typów wartości: teoretyczny (naczelnymi wartościami jest dążenie do prawdy, intelektualizm, krytycyzm oraz indywidualizm jednostki), ekonomiczny (koncentruje się przede wszystkim na wartości użytkowej i praktycznej, ważny jest utylitaryzm i oszczędność), społeczny (koncentrujący się na miłości do drugiego człowieka, udzielaniu mu pomocy i obdarzaniu szacunkiem także w interakcji ze zbiorowością), estetyczny (wartościami nadrzędnymi jest forma

⁴ Cyt. za: P. Oleś, *Wartościowanie a osobowość: Psychologiczne badania empiryczne*, Redakcja Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1989, s. 44.

⁵ Tamże, s. 44.

⁶ N. Sillamy, *Słownik psychologii*, Wydawnictwo Książnica, Katowice 1995, s. 319.

⁷ C. Matuszewicz, *Psychologia wartości*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1975, s. 5.

⁸ Tamże, s. 9.

oraz harmonia przedmiotów, procesów i zachowań), polityczny (jednostka dąży do siły, władzy i możliwości zarządzania innymi ludźmi) oraz religijny (poczucie wspólnoty z rzeczywistością i poszerzenie jej poprzez rozwój duchowy jednostki)⁹.

Innym kryterium kierował się Kazimierz Popielski, który, ze względu na wymiar bytu ludzkiego, wyodrębnił:

„[...] wartości związane z wymiarem biologicznym (np. ogólne usprawnianie organizmu, sport, ćwiczenia relaksacyjne, nabywanie pozytywnych nawyków, itd.); wartości związane z wymiarem psychicznym (np. rozwijanie sprawności intelektualnych, zdrowa atmosfera emocjonalna, itd.); wartości związane z wymiarem noetycznym (np. spotkanie osobowe, przeżywanie wartości i sensu, świadomość wolności osobowej i odpowiedzialności, dążenie do celów i zadań, itd.)”¹⁰.

Jak pisze Viktor Emil Frankl, człowiek otwiera się na świat wartości, które go pociągają, korzystając ze swojej wolności i odpowiedzialności, może odkrywać wartości w trzech aspektach: „ja muszę”, „ja potrafię”, „ja powinienem”¹¹. Autor odniósł wartości do postaw i przeżyć, przy czym postawy uznawał za najważniejsze ponieważ, jak twierdził, jednostka skupia się wówczas na rozwoju własnej osobowości. Człowiek rozwija swoją osobowość poprzez przyjmowanie właściwej postawy. Analiza klasyfikacji wartości oraz analiza badań nad wartościami wskazuje na tendencję tworzenia hierarchii wartości, co niewątpliwie ułatwia ocenę ważności poszczególnych wartości i ich wzajemne relacje. Zważywszy iż hierarchiczność nie ma cechy trwałości, to szeregowanie poszczególnych wartości nie jest najistotniejsze.

W praktyce wychowawczej wartości zajmują szczególne miejsce. Nie można bowiem wychowywać bez wartości. Dlatego od najwcześniejszych lat życia dziecka wychowanie powinno być skoncentrowane na takich zasadach postępowania, na których spoczywa całe życie społeczne i osobiste człowieka. Dziecko potrzebuje jasnych wzorców, według których będzie postępowało.

„W związku z tym oczywista jest potrzeba wychowania ku wartościom, czyli potrzeba udzielania takiej pomocy wychowawczej dzieciom i młodzieży, by mogły odkryć i respektować wartości”¹².

⁹ J. Ciecuch, *Kształtowanie się systemu wartości. Od dzieciństwa do wczesnej dorosłości*, Wydawnictwo Liberi Libri, Warszawa 2013.

¹⁰ K. Popielski, *Sens i wartość jako kategorie antropologiczne*, [w:] Tenże (red.), *Człowiek – pytanie...*, dz. cyt., s. 107–139.

¹¹ V.E. Frankl, *Homo patiens*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1998.

¹² M. Dziewiecki, *Wychowanie ku wartościom* (1), „Wychowawca” 1998, nr 9, s. 4–5.

Zatem wychowanie, według autora, powinno wynikać z teorii wartości i jej aksjologicznej postawy. Ważnymi osobami w życiu dziecka są osoby dorosłe, które dla niego są podstawowym źródłem wartości. Najważniejszym środowiskiem oddziałującym wychowawczo na dziecko jest rodzina, która zawsze jest dla niego wzorem, bez względu na to, jakie wartości są w niej wyznawane. Dlatego przede wszystkim rodzice powinni być świadomi swojej odpowiedzialności wychowawczej i wskazywać dzieciom właściwe zasady postępowania. Niestety funkcjonowanie rodziców we współczesnym świecie często ogranicza możliwości bycia z dzieckiem z powodu konieczności coraz dłuższego koncentrowania się na pracy zawodowej, zbyt częstego i niekontrolowanego korzystania z mediów przez dzieci. Powodem może być i to, że w dzisiejszym świecie wiele dzieci wychowuje się w rodzinach patologicznych dotkniętych alkoholizmem czy narkomanią bądź w rodzinach żyjących w ubóstwie, borykających się ze zjawiskiem bezrobocia czy chorobami. Nie wiadomo jaki świat wartości budują najmłodszy w rodzinach, w których dzieci pozostawiane zostają samym sobie, bez właściwego podejścia do nich, bez zrozumienia ich potrzeb. Od dorosłych zależy jak dziecko postrzega dobro i zło, jak postrzega innych ludzi czy jako przyjaciół, czy jako wrogów, a przyrodę jako coś, co trzeba bezwzględnie wykorzystywać lub to, co trzeba bezwzględnie chronić¹³.

Bycie razem z dzieckiem daje podstawę do uczenia je zasad funkcjonowania społecznego, szacunku i tolerancji wobec innych, odpowiedzialności za siebie i tego, jakim człowiekiem będzie w przyszłości. Ważną kwestią wydaje się refleksja na temat związku i współzależności pomiędzy preferencjami wartości a jakością życia współczesnych rodziców.

Na wielowymiarowość pojęcia *jakość życia* zwróciła swoją uwagę Joanna Gołębowska: „[...] to satysfakcja osobista lub poczucie szczęścia w tych dziedzinach życia, które jednostka personalnie uznaje za ważne...”¹⁴. W literaturze przedmiotu można spotkać wiele zamiennych nazw pojęcia *jakość życia*, takich jak, między innymi: poczucie szczęścia, poczucie satysfakcji z życia, dobre samopoczucie. Znacząca jest definicja kategorii *jakość życia* Światowej Organizacji Zdrowia WHO (1993). Jakość życia – według tej definicji to:

„[...] spostrzeganie przez jednostkę jej pozycji w życiu w kontekście kultury i systemów wartości, w jakich żyje, oraz w relacji do jej celów, oczekiwań, standardów i zainteresowań...”¹⁵.

¹³ R. Cibor, *Zagrożenia w rozwoju psychicznym dziecka*, [w:] B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie rodziny*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1998.

¹⁴ J. Gołębowska, *Poczucie jakości życia jako pojęcie wielowymiarowe*, „Studia z Psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim”, P. Francuz, W. Otrębski, Z. Uchnast (red.), Katolicki Uniwersytet Lubelski, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Psychologii, 2005, t. 12, s. 29.

¹⁵ The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position Paper from the World Health Organization, „Social Science and Medicine” 1995, nr 41, s. 1405.

Światowa Organizacja Zdrowia (1993) wymieniła zasadnicze aspekty egzystencji związane z jakością życia, którymi są:

- wymiar fizyczny (ból, energia, aktywność, odpoczynek),
- wymiar psychiczny (uczucia, procesy intelektualne, samoocena, obraz ciała),
- niezależność (zdolność ruchowa, zdolność porozumiewania, zdolność do pracy),
- relacje społeczne (więzi osobiste, zachowania wspierające, otrzymywanie wsparcia),
- środowisko (środowisko domowe, zadowolenie z pracy, opieka zdrowotna i socjalna) oraz
- wymiar duchowy (światopogląd i praktyki religijne)¹⁶.

W psychologii pojęcie *jakość życia* zostało zapożyczony zapewne z filozofii: z kręgu pytań o determinanty szczęścia, o sens ludzkiego życia, o godność i wyjątkowość człowieka. Maria Straś-Romanowska¹⁷, przedstawiając swój personalistyczno-egzystencjalny model poczucia jakości życia, podkreśliła harmonijność układu sfer osobowych człowieka. Badania na temat poczucia jakości życia prowadziły m.in. Urszula Dębska i Kalina Komorowska¹⁸ (2007), próbując odpowiedzieć na pytanie: „Czy istnieje związek między niskim/wysokim poziomem poczucia jakości życia a cechami podmiotowymi?”. Na podstawie analizy wyników badań, ich autorki twierdzą, że efekt poczucia jakości życia koreluje umiarkowanie dodatnio z ekstrawertycznością oraz sumiennością, a jednocześnie współgra umiarkowanie ujemnie z neurotycznością.

Z kolei Irena Pilch¹⁹ (2005) podjęła badania, których celem było określenie związku pomiędzy poczuciem jakości życia (pojmowanym jako zadowolenie z życia oraz z jego poszczególnych sfer) a machiawelizmem, wyrażającym postawę egzystencjalną charakteryzującą się cynizmem, brakiem skrupułów oraz wrogością w stosunku do innych osób.

Richard M. Ryan, Veronika Huta i Edward L. Deci²⁰ w swoich badaniach śledzili relację między subiektywnym poczuciem jakości życia a cechami osobowości oraz uznawanymi wartościami. Autorzy badania zastosowali *Skalę Wartości Schwartz* (SVS) wyszczególniającą dziesięć typów wartości, którymi

¹⁶ The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Development and General Psychometric Properties, „Social Science and Medicine” 1998, nr 46, s. 1572.

¹⁷ M. Straś-Romanowska, *Los człowieka jako problem psychologiczny: Podstawy teoretyczne*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 1490, Seria: „Prace Psychologiczne”, Wrocław 1992, nr 32.

¹⁸ U. Dębska, K. Komorowska, *Jakość życia w kontekście osobowościowych uwarunkowań i poczucia koherencji. Badania osób we wczesnej i średniej dorosłości*, „Psychologia Rozwojowa”, Instytut Psychologii, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2007, t. 12, nr 4, s. 55–63.

¹⁹ I. Pilch, *Machiawelizm a oceny jakości życia*, [w:] A. Bańka (red.), *Psychologia jakości życia*, SPiA, Poznań 2005, s. 165–178.

²⁰ Szerzej por.: R.M. Ryan, V. Huta, E.L. Deci, *Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia*, „Journal of Happiness Studies” 2008, nr 9, s. 139–170, por. źródło: <http://dx.doi.org/10.1007/s10902-006-9023-4> [dostęp: 04.01.2016].

są: przystosowanie, tradycja, życzliwość, uniwersalizm, samokierowanie, stymulacja, hedonizm, osiągnięcia, władza i bezpieczeństwo. Wyniki badań potwierdziły korelację między uznawanymi wartościami a poczuciem jakości życia osób poddanych badaniu.

Zainteresowanie badaczy problematyką jakości życia wynika zapewne z poszukiwań odpowiedzi na pytania ujęte w kwestiach związanych z rozstrzygnięciami moralnymi oraz światopoglądowymi współczesnego człowieka, jego postawą wobec istnienia i uznawanymi przez niego wartościami.

Komunikat z badań nad preferencjami rodziców wobec wartości i ich poczuciem jakości życia

Metodologiczne podstawy badań własnych

Celem poznawczym badań było określenie psychologicznych aspektów jakości życia badanych rodziców zaś celem wyjaśniającym określenie związku pomiędzy poczuciem jakości życia a preferowanymi przez nich wartościami.

Poprzez badania starano się odpowiedzieć na następujące problemy badawcze:

- Jakie są preferencje badanych rodziców wobec wartości?
- Jak jest poczucie jakości życia prezentowane przez badanych rodziców?
- Czy i w jakim stopniu poczucie jakości życia jest współzależne z preferencjami badanych rodziców wobec wartości?

W badaniach zastosowano Skale psychologicznej jakości życia, tj.:

- Skalę subiektywnej witalności (SVS) R. Ryana i C. Fredericka (1997) do pomiaru poczucia witalności jako stanu, druga do pomiaru witalności jako cechy;
- Skalę Kwestionariusza poczucia sensu życia (MLQ), M.F. Stegera, P. Fraizer, Sh. Oishi i M. Kalera (2006);
- Skalę ogólnego poczucia zadowolenia z życia (SWL) E. Dinnera, R. Emmons, R. Larsena i Sh. Griffina (1985) oraz
- Skalę uogólnionego poczucia własnej wartości (GSE) E. O'Briena i S. Epsteina (1988)²¹.

Ponadto zastosowano Ankietę (skonstruowaną na potrzeby niniejszych badań, opierając się na kryterium klasyfikacji wartości Popielskiego i Sprengera)²².

²¹ Prezentowane skale psychologicznej jakości życia zostały wybrane, przetłumaczone i opracowane przez Zenona Uchnasta w roku 2007 – *Skala subiektywnej witalności (SVS)* R. Ryana i C. Fredericka (1997). Skala składa się z 7 itemów i ma dwie wersje. Jedna służy do pomiaru poczucia witalności jako stanu, druga do pomiaru witalności jako cechy. *Skale Kwestionariusza poczucia sensu życia (MLQ)*, M.F. Stegera, P. Fraizer, Sh. Oishi i M. Kalera (2006).

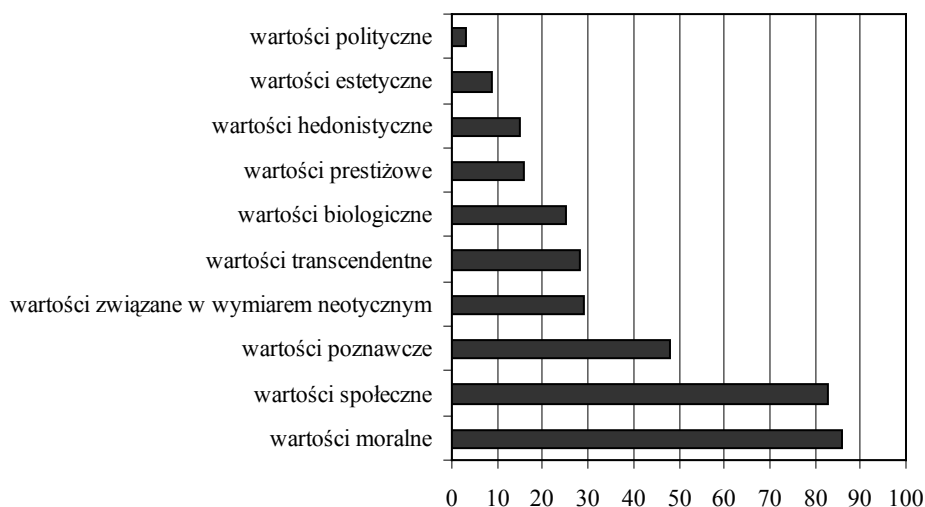
²² K. Popielski, *Sens i wartość jako kategorie antropologiczne*, [w:] Tenże (red.), *Człowiek – pytanie...*, dz. cyt.

Dobór badanych osób był celowy. Była to grupa rodziców w przedziale wieku 26–32 lata, mających dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym. W badaniu uczestniczyło 117 osób. Badania przeprowadzone zostały w październiku 2015 roku w Krakowie. Badaniom poddani zostali rodzice dzieci uczęszczających do Przedszkola nr 178 oraz Szkoły Podstawowej nr 162 w Krakowie.

Preferencje badanych rodziców wobec wartości

W celu określenia preferencji rodziców wobec wartości, konstruując własne narzędzie badawcze, skorzystano z kryterium klasyfikacji wartości Popielskiego i Sprengera. Badani rodzice udzielali odpowiedzi na temat hierarchii następujących wartości:

- a) biologiczne,
- b) poznawcze,
- c) związane z wymiarem noetycznym,
- d) społeczne,
- e) moralne,
- f) estetyczne,
- g) polityczne,
- h) religijne/transcendentne,
- i) prestiżowe,
- j) hedonistyczne.

Wykres 1. Wartości wybierane przez badanych rodziców. Źródło: Opracowanie własne.
Graph 1. The values chosen by parents. Source: Prepared by the authors.

Najczęściej wymienianymi przez badanych rodziców były wartości moralne, społeczne i poznawcze. Dla większości z nich (86 osób) najważniejszymi wartościami są wartości moralne, kolejno społeczne (83 osoby) i poznawcze (48 osób). Rzadziej wymienianymi były wartości związane z wymiarem noetycznym (29 osób), transcendentne (28 osób), biologiczne (25 osób) oraz prestiżowe (16 osób). Z kolei wartości hedonistyczne, estetyczne i polityczne były przez badanych najrzadziej wskazywane.

Większość rodziców za najważniejsze w ich życiu uważa rodzinę – męża/żonę/dzieci, pracę – satysfakcjonującą, uczciwość wobec siebie i innych oraz szczęście członków rodziny. Osoby, które wybierały wartości społeczne za cenę w ich życiu uważały bliskie relacje rodzinne i przyjacielskie, wiarę oraz satysfakcję z pracy. Ankietowani, którzy zaznaczyli wartości poznawcze oraz wartości związane z wymiarem noetycznym uważali za fundamentalne rodzinę oraz odnajdywanie sensu w życiu. Dla osób wybierających wartości hedonistyczne znaczące były: miłość, wiara, która dodaje im sił w trudnych momentach oraz zrozumienie, które, wg ich oceny, ciężko otrzymać od innych.

Rodzice, dla których ważne w ich życiu są wartości moralne, społeczne i poznawcze uzasadniali ich wybór chęcią zaszczepienia uczciwości w swoich dzieciach, by wiedziały co jest społecznie akceptowalne, a co nie. Kolejną ważną wartością dla rodziców była o d p o w i e d z i a l n o ś ć – by ich dzieci w dojrzały sposób zachowywały się w grupie społecznej, z szacunkiem do ludzi, przedmiotów oraz pieniędzy. Trzecim wyróżnionym przez nich czynnikiem była s a m o d z i e l n o ś ć – radzenia sobie w trudnych sytuacjach, jak również tych codziennych – oraz tolerancja, szacunek do indywidualności każdego człowieka.

Badani rodzice, którzy za najważniejsze uznali wartości biologiczne, argumentowali ten wybór tym, iż ważne w wychowaniu ich dzieci są ćwiczenia fizyczne oraz zdrowa dieta, które rozwijają s p r a w n o ś ć f i z y c z n ą oraz sprzyjają lepszemu funkcjonowaniu organizmu, a co za tym idzie, również możliwościom rozwoju zdolności intelektualnych.

Rodzice wartościujący prestiż i wartości hedonistyczne uznawali, że ich dzieci od wczesnych lat powinny budować s z a c u n e k d l a p r a c y, powinny być wychowywane przez pracę i do pracy. Wybór ten uzasadniali poczuciem satysfakcji i zadowolenia.

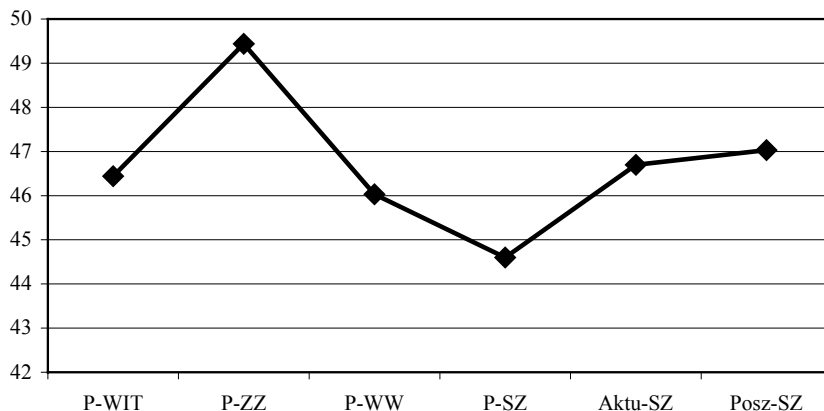
Dla osób, którzy odpowiedzieli, iż wartości transcendentne są dla nich najważniejsze, ważne jest wychowanie dzieci chętnych do pomocy innym, stosujących się do norm i zasad, które obowiązują w społeczeństwie a także odwoływali się do zasad religijnych.

Poczucie jakości życia prezentowane przez badanych rodziców

Tabela 1. Średnie wyniki podskal poczucia jakości życia w grupie rodziców
Table 1. Subscale of average results of the quality of life among parents

Kategorie jakości życia	Średnia dla grupy rodziców (N = 117)
Subiektywna witalność	46,44
Ogólne poczucie zadowolenia z życia	49,94
Uogólnione poczucie własnej wartości	46,03
Poczucie sensu życia	44,60

Źródło: Opracowanie własne.
 Source: Prepared by the authors.

Tekst 1: P-WIT – subiektywna witalność; P-ZZ – ogólne poczucie zadowolenia z życia; P-WW – uogólnione poczucie własnej wartości; P-SZ – poczucie sensu życia; Aktu-SZ – aktualne poczucie sensu życia; Posz-SZ – poszukiwane poczucie sensu życia. Źródło: Opracowanie własne.

Text 1: P-WIT – subjective vitality; P-ZZ – a general feeling of satisfaction with life; P-WW – generalized self-esteem; P-SZ – inten - meaning of life; Aktu-SZ – current meaning of life; Posz-SZ – sought the meaning of life. Source: Prepared by the authors.

Wykres 2. Średnie wyniki podskal poczucia jakości życia w grupie rodziców. Źródło: Opracowanie własne.

Graph 2. Subscale of average results of the quality of life among parents. Source: Prepared by the authors.

W zakresie poczucia jakości życia badani rodzice prezentowali najwyższe wyniki w ogólnym zadowoleniu z życia i poszukiwaniu poczucia sensu życia, najniższe wskaźniki dotyczyły poczucia sensu życia.

Współzależność poczucia jakości życia rodziców z ich preferencjami wobec wartości

Z ogółu badanych rodziców wyodrębniono dwie grupy – o niskich i wysokich wynikach jakości życia.

Tabela 2. Średnie wyniki podskal poczucia jakości życia dla grup skrajnych badanych rodziców

Table 2. The average results subscales for sense of quality of life for surveyed extreme groups of parents

Kategorie jakości życia	Średnia dla grupy rodziców z niskim poczuciem jakości życia (N = 22)	Średnia dla grup rodziców z wysokim poczuciem jakości życia (N = 22)
Subiektywna witalność	28,91	62,18
Ogólne poczucie zadowolenia z życia	33,23	64,77
Uogólnione poczucie własnej wartości	27,61	59,91
Poczucie sensu życia	31,03	56,14

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Prepared by the authors.

Dla rodziców o niskim poczuciu jakości życia najważniejszymi były wartości prestiżowe, biologiczne oraz hedonistyczne. W wychowaniu dzieci za istotne uważają aktywność fizyczną, dzięki której mogą spędzać czas razem. Ponadto uważają, że dziecko jak najwcześniej powinno stać się samodzielne i ponosić odpowiedzialność za swoje czyny.

Rodzice o wysokim poczuciu jakości życia wskazywali jako najważniejsze: wartości moralne, społeczne oraz poznawcze. W wychowaniu najmocniej akcentują oni miłość i wzajemne wsparcie w rodzinie, czerpanie satysfakcji z wykonywanej pracy oraz dążenie do wyznaczonego celu, bycie konsekwentnym w działaniach. Zgodnie uzasadniają, iż te wartości czynią człowieka w pełni szczęśliwym w życiu.

Zakończenie

Niniejsze badania miały pokazać: Czy i jaka istnieje współzależność między poczuciem jakości życia a preferencjami rodziców wobec wartości. Istnieje powszechna opinia, iż w obecnych czasach ubożeją wartości i ztraca się człowieczeństwo, uboższe obraz idealnego rodzica, któremu dzisiaj częstokroć brakuje czasu dla własnego dziecka, brakuje czasu na rozmowy wartościujące. Dzisiejsze dzieci wychowywane są w wielu przypadkach przez środki masowego przekazu. Wiadomo, że wzorem do naśladowania dla swoich dzieci są rodzice. Jan

Paweł II był zdania, że jeżeli relacje z rodzicami i całą rodziną są dobre i serdeczne, wówczas dzieci „[...] bezpośrednio doświadczają i uczą się wartości, które budują pokój; umiłowanie prawdy i sprawiedliwości, sensu odpowiedzialnej wolności, uznania i szacunku dla drugiego człowieka [...]”. W takiej rodzinie, gdzie panują silne więzi i serdeczna, pełna miłości egzystencja, wznoszą się mądre i kochające dzieci.

Badania na temat preferencji rodziców wobec wartości oraz różnych związków i zależności tych preferencji są ważne tak dla teorii, jak i praktyki wychowawczej. Wiedza rodziców oraz wychowawców na ten temat może przyczynić się do uświadomienia sobie hierarchii wartości i pomóc w trafnym wyborze metod wychowawczych, które będą miały znaczenie w preferencji dzieci wobec wartości. Dlatego wyniki uzyskanych badań można wykorzystać w pedagogizacji rodziców.

Bibliografia

- Błasiak A., *Aksjologiczne aspekty procesu wychowania*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009.
- Cibor R., *Zagrożenia w rozwoju psychicznym dziecka*, [w:] B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie rodziny*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1998.
- Cieciuch J., *Kształtowanie się systemu wartości. Od dzieciństwa do wczesnej dorosłości*, Wydawnictwo Liberi Libri, Warszawa 2013.
- Dąbrowski K., *Zdrowie psychiczne a wartości ludzkie*, Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej, Warszawa 1974.
- Dębska U., Komorowska K., *Jakość życia w kontekście osobowościowych uwarunkowań i poczucia koherencji. Badania osób we wczesnej i średniej dorosłości*, „Psychologia Rozwojowa”, M. Białecka-Pikul (red.), Instytut Psychologii, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2007, t. 12, nr 4.
- Dębska U., Komorowska K., *Jakość życia w kontekście osobowościowych uwarunkowań i poczucia koherencji. Badania osób we wczesnej i średniej dorosłości*, „Psychologia Rozwojowa”, Instytut Psychologii, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2007, t. 12, nr 4.
- Dziewiecki M., *Wychowanie ku wartościom* (1), „Wychowawca” 1998, nr 9.
- Frankl V.E., *Homo patiens*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1998.
- Gołębiewska J., *Poczucie jakości życia jako pojęcie wielowymiarowe*, „Studia z Psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim”, t. 12, P. Francuz, W. Otrębski, Z. Uchnast (red.), Redakcja Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Psychologii, Lublin 2005.
- Matuszewicz C., *Psychologia wartości*, PWN, Warszawa 1975.
- Oleś P., *Wartościowanie a osobowość. Psychologiczne badania empiryczne*, Redakcja Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1989.
- Pilch I., *Machiawelizm a oceny jakości życia*, [w:] A. Bańka (red.), *Psychologia jakości życia*, SPiA, Poznań 2005.
- Popielski K., *Sens i wartość jako kategorie antropologiczne*, [w:] Tenże (red.), *Człowiek – pytanie otwarte. Studia z logoteorii i logoterapii*, Redakcja Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1987.

-
- Ryan R.M., Huta V., Deci E.L., *Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia*, „Journal of Happiness Studies” 2008, nr 9, por. źródło: <http://dx.doi.org/10.1007/s10902-006-9023-4> [dostęp: 04.01.2016].
- Sillamy N., *Słownik psychologii*, Wydawnictwo Książnica, Katowice 1995.
- Straś-Romanowska M., *Los człowieka jako problem psychologiczny: Podstawy teoretyczne*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 1490, Seria: „Prace Psychologiczne”, Wrocław 1992, nr 32.
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, t. 1, PWN, Warszawa 1980.
- The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position Paper from the World Health Organization, „Social Science and Medicine” 1995, nr 41.
- The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Development and General Psychometric Properties, „Social Science and Medicine” 1998, nr 46.
- Uchnast Z., *Prężność osobowa a egzystencjalne wymiary wartościowania*, „Roczniki Psychologiczne” 1998, t. I, nr 7.